

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI

Qo'lyozma huquqida

UDK:338.486:330.322(575.1)

ARZIMATOV BOBIRMIRZO ZOKIRJON O'G'LI

TURIZM SOHASIDA INVESTITSIYALARNI BOSHQARISHNING
TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

08.00.17- Turizm va mehmonxona faoliyati

08.00.13 - Menejment

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ilmiy darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar: A.T.Mirzayev,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor.

Toshkent - 2025

KIRISH.....	3
I BOB. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA INVESTITSİYALARNI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	14
1.1. Turizm sohasida investitsiya faoliyati rivojlanishining nazariy asoslari.....	14
1.2. Turistik korxonalarda investitsiyalarni boshqarish jarayonlarining o‘ziga xos xususiyatlari.....	25
1.3. Hududlarda turizm sohasi rivojlanishiga innovatsion yondashuvlar.....	41
1-bob bo‘yicha xulosalar.....	53
II BOB. O‘ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIGA INVESTITSİYALAR JALB ETILISH HOLATI VA SOHADA BOSHQARUV MEXANIZMLARINI BAHOLASH	55
2.1. O‘zbekistonda turizm sohasiga investitsiyalar jalb etilish holati va soha rivojlanishidagi o‘zgarish tendensiyalari	55
2.2. Turizm sohasiga investitsiyalarni jalb etish jarayonlarini boshqarishning omilli tahlili.....	63
2.3. Turizm sohasida investitsiyalarni boshqarishning natijaviy kutilmalarini baholash.....	76
2-bob bo‘yicha xulosalar.....	87
III BOB. TURIZM SOHASIDA INVESTITSİYALARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	89
3.1. Turizm sohasida investitsiyalarni boshqarish jarayonlarini modellashtirish va faoliyatni boshqarish istiqbollari.....	89
3.2. Turizm faoliyatiga investitsiyalar jalb etish va investitsiya loyihalarini moliyaviy baholash usullarini takomillashtirish	101
3.3. Turistik korxonalarda investitsiyalarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	115
3-bob bo‘yicha xulosalar.....	130
XULOSA	131
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	134
ILOVALAR	149

KIRISH (falsafa doktori (PhD) dissertasiyasi annotatsiyasi)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon iqtisodiyotida turizm sohasida investitsiyalarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, avvalambor, investitsiya oqimlarini maqsadli va samarali yo‘naltirish, infratuzilmaviy loyihalarni moliyalashtirishni rag‘batlantirish, hamda xususiy va davlat sektorlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali sohaning barqaror rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi. Bu mexanizmlar orqali turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmatlar sifatini oshirish va yangi turistik hududlarni o‘zlashtirish imkoni yaratiladi, bu esa milliy iqtisodiyotga to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb qilishni kuchaytiradi. Shu bilan birga, investitsiya jarayonlarining shaffofligi, monitoringi va xatarlarni baholash tizimini takomillashtirish orqali resurslardan samarali foydalanish ta‘minlanadi, turizmning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ortishiga va yangi ish o‘rinlari yaratilishiga zamin yaratiladi. Butun jahon turizm tashkiloti (BTT) ma‘lumotlariga ko‘ra, “2024-yilda xalqaro turizmning eksport tushumlari 1,8 trln. AQSH dollariga yetgan bo‘lib, bu pandemiyagacha bo‘lgan 2019 yil ko‘rsatkichlariga yaqinlashgan. 2023 yilda esa turizm sohasidan olingan daromadlar umumjahon yalpi ichki mahsulotining 3%ini tashkil etgan”¹. Mazkur dinamika turizmning global iqtisodiyotdagi strategik rolini va uning barqaror rivojlanishdagi o‘rnini yanada tasdiqlaydi.

Jahonda turizm sohasida investitsiyalarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ilmiy tadqiqotlar ustuvor yo‘nalishlari turizm infratuzilmasiga yo‘naltirilgan to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni rag‘batlantirish, davlat-xususiy sheriklik modellarini keng joriy etish, investitsiya muhitini baholash indikatorlarini takomillashtirish hamda raqamli platformalar asosida loyihaviy boshqaruvni avtomatlashtirish masalalariga qaratilgan. Shuningdek, tadqiqotlarda turizmga investitsiya kiritishda xatarlarni minimallashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni prognozlash usullarini takomillashtirish, hududiy rivojlanishga ta‘sir etuvchi investitsiya siyosatining

¹<https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>

ta'sirchan modellarini yaratish ham alohida o'rin tutmoqda. Bu yo'nalishlar turizm sektorida investitsiya jarayonlarining strategik boshqaruvini ta'minlashga va global raqobatbardoshlikni oshirishga qaratilgan.

Yangi O'zbekiston sharoitida turizm sohasini funksional-tarkibiy qayta tashkil etish, investitsiyalarni jalb qilish hamda qo'shilgan qiymat ulushini oshirish orqali sohaning iqtisodiy samaradorligini ta'minlash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Shu maqsadda turistik xizmatlar turlarini diversifikatsiya qilish va jahon bozorida raqobatbardoshlik darajasini oshirishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Bunday maqsadlarga erishish yo'lida mamlakatimizda qator strategik dasturlar ishlab chiqilgan. Jumladan, "O'zbekiston – 2030" strategiyasida 250 milliard dollarlik investitsiyalarni o'zlashtirish, xalqaro va davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiya loyihalarini amalga oshirish, shuningdek, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish kabi ustuvor vazifalar belgilangan. Shu bilan birga, turizm sohasiga zamonaviy investitsiya vositalarini jalb qilish, chet ellik investorlar uchun infratuzilmaviy sharoitlarni yaxshilash, pay va venchur jamg'armalar faoliyatini faollashtirish va portfel investitsiyalar hajmini oshirish orqali investitsiya muhitini takomillashtirish ko'zda tutilgan. Bundan tashqari, sohada maqsadli dasturlar va strategik yo'nalishlarni ishlab chiqish hamda ularni samarali amalga oshirish masalasi ham dolzarb ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi PF-9-son "Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida", 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son "O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmonlari, 2024-yil 12-yanvardagi PF-20-son "O'zbekiston Respublikasida to'siqsiz turizm infratuzilmasini rivojlantirish va uni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2023-yil 26-apreldagi PQ-135-son "Respublikaning turizm salohiyatini jadal rivojlantirish hamda mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada oshirishga doir